ТАЪЛИМ РЕНОВАЦИЯСИ ЖАРАЁНИДА ИНФРАТУЗИЛМАНИНГ ШАКЛЛАНИШИ

Ш.Х.Мусурманова
Самарқанд шаҳар 1-мактаб директори
https://doi.org/10.5281/zenodo.21847464

Ўзбекистонда мактаб таълими реновацияси сўнгги йилларда асосий давлат сиёсатларидан бирига айланди. Бу жараён қатор меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар орқали тартибга солинмоқда.

Қуйида асосий норматив-ҳуқуқий асослар келтирилган:

1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. 2023 йилда янгиланган O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida: ҳар кимнинг таълим олиш ҳуқуқи; давлатнинг бепул умумий таълимни таъминлаши; сифатли таълим учун шарт-шароит яратиши мустаҳкамланган. Lex.uz - Конституция

2. “Таълим тўғрисида”ги Қонун мактаб таълимини модернизация қилишнинг асосий ҳуқуқий базаси ҳисобланади. Қонунда: узлуксиз таълим; рақамли таълим; инновацион педагогика; давлат таълим стандартлари; инклюзив таълим; халқаро баҳолаш тизимлари каби масалалар белгиланган. Lex.uz - Ta’lim to‘g‘risida qonun

3. Президент қарорлари ва фармонлари

а) Халқ таълимини 2030 йилгача ривожлантириш концепцияси.

Ушбу ҳужжатда: SMART мактаблар; рақамли бошқарув; STEAM таълим; халқаро стандартлар; компетенциявий ёндашув асосий йўналишлар сифатида белгиланган. 2030 йилгача халқ таълими концепцияси

б) Президент мактаблари тўғрисида қарорлар. Prezident maktablari фаолияти инновацион таълим модели сифатида жорий этилган.

Бу мактабларда: халқаро ўқув дастурлари; STEAM; критик фикрлаш; инглиз тилида таълим йўлга қўйилган. Prezident maktablari agentligi

4. Давлат таълим стандартлари (DTS) орқали: компетенциялар; ўқув юкламаси; баҳолаш мезонлари; рақамли кўникмалар белгиланмоқда. Янги DTS халқаро баҳолаш дастурлари талабларига мослаштирилмоқда.

5. Сўнгги йилларда: электрон журнал; электрон кундалик; масофавий таълим; AI элементларини жорий қилиш бўйича қарорлар қабул қилинган.

Бу жараён фақат биноларни таъмирлаш эмас, балки таълим сифати, бошқарув, рақамлаштириш ва ўқитувчилар салоҳиятини янгилашни ҳам қамраб олади. Рақамли таълимга оид ҳужжатлар

Асосий йўналишлар қуйидагилар:

1. Мактаб инфратузилмасини янгилаш доирасида кўплаб умумтаълим мактабларида: янги бинолар қурилмоқда; эски мактаблар реконструкция қилинмоқда; STEM лабораториялари ташкил этилмоқда; компьютер синфлари ва интернет тармоғи янгиланмоқда; энергия тежамкор технологиялар жорий қилинмоқда. Айниқса қишлоқ ҳудудларида янги мактаблар қуришга катта эътибор бериляпти.

2. Таълим мазмунини модернизация қилиш

Мактаб реновацияси фақат ташқи кўриниш билан чекланмайди. Янги ўқув дастурлари: компетенциявий ёндашув; танқидий фикрлаш; рақамли саводхонлик; сунъий интеллект ва IT асослари; чет тиллари; тадбиркорлик кўникмаларига йўналтирилмоқда.

Бу жараёнда халқаро баҳолаш тизимлари - PISA - “Programme for International Student Assessment” деган маънони англатади, бу дастур OECD томонидан ташкил этилган.

TIMSS “Trends in International Mathematics and Science Study”. Бу дастур IEA томонидан ўтказилади.

Мазкур дастурлар мезонларига мослашиш муҳим аҳамият касб этмоқда.

3. Рақамли трансформация фаолият доирасида Электрон журналлар; онлайн дарс платформалари; рақамли кундалик тизимлари; масофавий таълим ресурслари кенгайди. Шу билан бирга my.maktab.uz каби платформалар орқали ота-она, ўқитувчи ва мактаб ўртасидаги алоқа кучаймоқда.

4. Ўқитувчилар малакасини ошириш. Реновациянинг энг муҳим қисми - инсон капитали. Ҳозир: педагогларни қайта тайёрлаш; халқаро сертификатлаш; замонавий педагогик технологиялар; AI ва рақамли воситалардан фойдаланиш бўйича курслар кўпаймоқда.

5. Президент мактаблари ва янги моделлар

- STEAM таълими;
- халқаро ўқув дастурлари;
- инглиз тилида таълим;
- инновацион бошқарув моделлари оммалашмоқда.

6. Муаммолар ҳам мавжуд

Реновация жараёнида айрим муаммолар ҳам кузатиляпти: шаҳар ва қишлоқ мактаблари ўртасидаги тафовут; кадрлар етишмаслиги; интернет сифати; ўқитувчиларнинг рақамли компетенцияси пастлиги; айрим ҳудудларда синфлар зичлиги.

Шу билан бирга, таълим реновацияси жараёнида инфратузилмадаги тафовутлар, рақамли технологиялардан фойдаланиш имкониятларининг чекланганлиги, малакали педагог кадрлар етишмаслиги каби айрим муаммолар ҳам мавжуд. Бу эса соҳада илмий ёндашув, инновацион бошқарув ва самарали ислоҳотларни изчил давом эттиришни талаб қилади.

Хулоса қилиб айтганда, мактаб таълими реновацияси мамлакатнинг ижтимоий-иқтисодий тараққиёти, инсон капитали сифати ва келажак авлоднинг интеллектуал салоҳиятини юксалтиришда муҳим омил ҳисобланади. Таълим тизимида амалга оширилаётган ислоҳотларнинг самарадорлиги эса замонавий бошқарув, инновацион технологиялар ва халқаро тажрибаларни миллий таълим тизимига самарали интеграция қилиш билан бевосита боғлиқдир.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Drucker P. F. Management Challenges for the 21st Century. – New York: Harper Business, 2001.
2. Fullan M. Leading in a Culture of Change. – San Francisco: Jossey-Bass, 2007.
3. Mintzberg H. The Nature of Managerial Work. – New York: Harper & Row, 2009.
4. Senge P. The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization. – New York, 2006.
5. Muslimov N. Pedagogik kompetentlik va kasbiy rivojlanish asoslari. – Toshkent: Fan, 2019.
6. Xodjayev B. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent, 2020.
7. Begimqulov U. Ta’limda axborot texnologiyalaridan foydalanish metodikasi. – Toshkent, 2021.
8. Tolipov O‘., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent, 2017.